

Ter inleiding

Op vrijdag 24 november 2006 vond aan de Université de Liège het derde ANBF-colloquium plaats onder de titel 'Is de historische dimensie van de studie Nederlands uit de tijd'.¹ Vijf sprekers, werkzaam in verschillende deeldisciplines binnen de extramurale neerlandistiek, kregen de provocerende stelling voorgelegd dat de studie Nederlands in deze op communicatie gerichte maatschappij maar beter geheel en uitsluitend aan de hedendaagse taal en letteren gewijd kan worden. Het doel van de organisatoren was de relevantie van een historische dimensie in het academische curriculum vanuit een verscheidenheid aan invalshoeken te evalueren. En wie uit was op verscheidenheid werd in de papers op zijn wenken bediend: de vraagstelling in de titel van het colloquium werd door de sprekers uitvoerig en zowel vanuit taalkundig als didactisch en literair-historisch perspectief belicht. De neerslag van hun betoog vindt de lezer in dit jaarnummer van *n/f* terug, het zevende al in de geschiedenis van het tijdschrift.

1 De organisatoren Guy Janssens en Kris Steyaert danken de volgende instanties die het colloquium financieel mogelijk hebben gemaakt: de Association des néerlandistes de Belgique francophone (ANBF), de vakgroep Nederlands aan de Université de Liège, de Nederlandse Taalunie en het Fonds de la Recherche Scientifique (FNRS).

In zijn rijkelijk geïllustreerde bijdrage laat Guy Janssens (Université de Liège) zien dat de geschiedenis van de studie Nederlands zelf het onderwerp kan uitmaken van het curriculum. Bij neerlandici in spe blijkt er immers een grote belangstelling te bestaan voor de leermiddelen en leermethodes die sinds het ontstaan van het vak als academische discipline zijn ontworpen. Janssens beargumenteert hoe de confrontatie met de NVT-leerpraktijk uit het verleden bij eenentwintigste-eeuwse studenten niet alleen kan leiden tot zelfreflectie maar hen ook een dieper inzicht kan geven in het Nederlands als studieobject. De diachrone benadering van het onderwijs van het Nederlands aan anderstaligen kan met name voor aspirant-leraren een verhelderende en relevante denkoefening zijn.

Ook Matthias Hüning (Freie Universität Berlin) constateert dat er zowel bij studenten als bij het grote publiek een algemene belangstelling aanwezig is voor taalgeschiedenis en taalverandering. Hier doet zich een behoefte gevoelen aan degelijk opgeleide experts die, onder meer in de media, die belangstelling verder kunnen voeden. Omdat de historische taalkunde een enorm breed terrein bestrijkt, zal men in de opleiding neerlandistiek noodzakelijkerwijs keuzes moeten maken, ook al in functie van de recente Bolognahervormingen in het hoger onderwijs. Hüning pleit ervoor in de colleges meer aandacht te besteden aan de interne taalgeschiedenis van het Nederlands, dus minder cultuurgeschiedenis en meer linguïstiek. Vooral van een contrastieve aanpak zullen neerlandici in opleiding profijt kunnen trekken. Vanuit die optiek laat hij een aantal studieboeken de revue passerendie hij van kritisch commentaar voorziet.

Jane Fenoulhet (University College London) focust op de verschuivingen die hebben plaatsgevonden binnen het domein van de literaire historiografie. Ze geeft een overzicht van de Nederlandse literatuurgeschiedenissen uit de twintigste eeuw en gaat na aan welke eisen die zouden moeten voldoen om bruikbaar te zijn in de extramurale neerlandistiek. Tegenwoordig verwachten studenten dat ze in hun colleges naast een linguïstische competentie tevens (inter)culturele vaardigheden zullen leren. De stelling dat het raakvlak tussen literatuur en cultuur interessante mogelijkheden biedt voor de uitdieping van culturele kennis staat hier centraal. Fenoulhet poneert dat geschiedenis een rol te spelen heeft niet als statische kennis maar als dynamische partner van de letterkunde. Een en ander wordt geïllustreerd aan de hand van het werk van ‘moderne’ auteurs zoals Hella Haasse en Louis Paul Boon. Het eerste deel van de monumentale literatuurgeschiedenis die wordt voorbereid onder de auspiciën van de Nederlandse Taalunie wordt daarbij kritisch tegen het licht gehouden.

Ellen Krol (Karelsuniversiteit Praag) wijst op de kentering in Nederland

ten voordele van een herwaardering van de geschiedkundige component in het onderwijs. Symptomatisch hiervoor is de oprichting van een commissie Ontwikkeling Nederlandse Canon onder leiding van de Utrechtse universiteitshoogleraar Frits van Oostrom. Krols uitgangspunt is dat de studie van historische verschijnselen en hun weerslag op het (Nederlandse) taalgebruik, al dan niet binnen een letterkundige context, aantoonde hoezeer (een) cultuur aan veranderingen onderhevig is en met welk een snelheid een culturele omslag plaats kan vinden. Het besef dat teksten alleen gedecodeerd kunnen worden als men rekening houdt met contemporaine, sociaal-politieke ontwikkelingen kan het kritische denkvermogen van de huidige generatie studenten helpen aanscherpen ten aanzien van de hun vertrouwde wereld; een wereld die ook nu drastische veranderingen ondergaat.

In mijn eigen bijdrage ga ik eerst na waarom de historische component in de studie Nederlands van bij het begin zo prominent aanwezig was. Vooral taalpolitieke overwegingen blijken aan de basis te hebben gelegen van het overwicht van 'oude' literatuur in het letterenonderwijs. Daarbij valt op hoe deze oude teksten geactualiseerd werden, d.w.z. dat ze een nieuwe betekenis verwierven door de context en het discours waarin ze werden ingebed. De studie van het *Nachleben* van dergelijk tekstmateriaal maakt duidelijk dat een deel van het ideologische potentieel gerealiseerd kan worden vele jaren na publicatie en dit onafhankelijk van de oorspronkelijke context. Radicale betekenisverschuivingen en tegenstrijdige lezingen kunnen hiervan het gevolg zijn. Een dergelijke recyclage van teksten is ook in het moderne literatuurbedrijf de regel. Om het gerecycleerde literaire artefact als dusdanig te herkennen én te duiden in zijn nieuwe gedaante, is een historische kennis vereist van de functie die het eerder heeft gespeeld.

Hoe verscheiden de lezingen ook waren, zowel in hun benaderingswijze als uitwerking van de behandelde problematiek, ze waren unaniem in hun conclusie: op de vraag of de historische component binnen de studie Nederlands nog van deze tijd is, past alleen een volmondig 'ja'.

Kris Steyaert
juli 2007